

<https://kujhs.uokirkuk.edu.iq>

Safaa Sadiq Mahmoud

General Directorate of Education in Kirkuk

Open Educational College

Kirkuk Center

safakilic73@gmail.com

تاريخ القبول : 1-12-2024

تاريخ التعديل 27-11-2024

تاريخ الارسال 17-11-2024

A Study Of Sentences In Terms Of Meaning In The Novel "I Wrote You, Kirkuk" By Kamal Bayatli

Abstract

In this study, Kemal Beyatli's work titled "Kirkuk I Wrote You" was evaluated in terms of sentence types. The main purpose of the study is to reveal the semantic sentence features in the sentence structure of the Turkish language based on Kemal Beyatli's poems written by her. During the study, the works written about the Turkish grammatical structure were accepted into the basic environment and classified by evaluating examples from different sources and works. It is a text-centered study and aims to make decisions based on examples taken from Kemal Beyatli's work titled "Kirkuk Seni" written by her. The study consists of two parts. The first part of the study includes information about the author's life. The second part embodies the meanings of the sentences with examples selected from the book. The study is concluded with the results obtained and the resources used.

Sentences in Turkish consist of functions performed by different types of speech, such as nouns and verbs. This guide is based on two functions that are the basic pillars of the sentence. Sibawayh defined the predicate and the predicate as things that do not replace each other and the speaker is forced to use them. Speech decided that the sentence consists of a noun and a verb or two nouns only, because the benefit arises when the sign, which must consist of two parts, predicate and

predicate, does not come out of two verbs or a noun, nor a letter or a verb, nor one letter or one word or two letters. We should not forget that the sentence must express a specific meaning. Otherwise, arbitrarily placing words without any connection between them will be of no use. The language of a nation without a literary culture remains cut off and forced to search over time. For this reason, we must strengthen and develop our Turkmen national identity with multilingual elements. We must seriously focus on the literature we inherited from our ancestors and try to preserve it for future generations.

Key Words: Sentence, The meaning, Novel (I wrote you, Kirkuk) Kamal Bayatli

دراسة الجمل من حيث المعنى في رواية "كتبتك أنت كركوك" للكاتب كمال بياتلي

م. صفاء صديق محمود

المديرية العامة لتربية كركوك

كلية التربية المفتوحة

مركز كركوك

safakilic73@gmail.com

الملخص

عمدت الدراسة إلى البحث وإحصاء الجمل المستعملة في رواية الكاتب كمال بياتلي من حيث أنواعها التي ساقها؛ استنادا إلى السمات الدلالية التي تحملها كل جملة في اللغة التركية، إذ انطلق الكاتب في روايته ببنى نحوية مختلفة؛ ذلك بحسب المقاصد والمناسبات التي تهدف إليها نص الكاتب وتتمحور حوله اتخاذ بعض القرارات.

الجمل في كل لغة لها أركانها وركائزها، فضلا عن وظائفها وأساليبها التي تؤديها بحسب غرض المتكلم، والفائدة التي يعزو تحقيقها، كما هي الحال في اللغة التركية التي لا تخرج أركان جملها عن الأسماء والأفعال والحروف، ولا يعني وجود هذه الأركان تمام الجملة بل لا بد من استقامة المعنى، فضلا عن صلة الكلمات دلاليا ببعضها وإلا لن تكون لأي جملة معنى غير ذلك.

إذ تتكون الدراسة من جزأين، الأول يتضمن معلومات عن حياة المؤلف، في حين الجزء الآخر من الدراسة يتحدث عن معاني الجمل بأمثلة مختارة من رواية الكتاب، وفي المقدمة اعطيت معلومات عن الادب التركماني وختمت الدراسة بأهم النتائج التي توصلت إليها.

الكلمات المفتاحية: الجمل - المعنى - رواية (كركوك كتبتك انت) - الكاتب كمال بياتلي.

Giriş

Edebiyat kültürü olmayan bir milletin dili zamanla kopuk kalır ve aramaya mecbur kalır. Bu nedenle Türkmen milli kimliğimizi çok dilli unsurlarla güçlendirmeli ve geliştirmeliyiz. Atalarımızdan miras aldığımız edebiyata ciddi bir şekilde odaklanmalı ve onu gelecek nesillere aktarmaya çalışmalıyız. Atalarımızın kaydetmediği dil eserlerini kayıpsız kurtarmak için sürekli olarak büyük bir kararlılık ve iradeyle gayret etmeliyiz.

Cumhuriyet döneminde ise sadeleştirme hareketi devletin eliyle daha sistematik bir şekilde yapılarak hız kazanmıştır(Korkmaz,1963:33). Tarih boyunca Irakta varlık gösteren Türklere son yıllarda türkmen denilmekte beraber bu topluluk en çok Türk kimliğiyle alınmıştır ne varki 1918 den sonra fiilen Türkiyeden ayrılan ve Irak toprakları üzerinde yaşayan türklerin lozan barış konferansı görüşmelerinde ilk olarak ingiliz Murablas leyti tarafından Türkmen oldukları idda edilmiştir ancak sayısı bir amaçla ortaya atılan bir idda sırasında tutmamıştır ve çökmüştür.Bu adlandırmayı İngilizler Iraktaki Türklerin anadoludan değil orta asyadan gelecek bölgeye yerleşen bir topluluk olduğuna dolayısıyla bunların türk değil türkmen olduklarını ortaya atmıştır(Kardeşlik.d,2022:21).

Türkmenler, rollerini ve kültürlerini vurgulamayı veya aktarmayı engelleyen zulüm ve dışlama kültüründen muzdaripti. 1948 yılı, Türkmen halk edebiyatına ilginin doğduğu ve merhum Türkmen şairi tarafından belgelenmeye başladığı yıl olarak kabul edilebilir. (Kuriat) adlı Türkmen türküleriyle ilgilenen Seyyid Azmi'nin geniş bir koleksiyonu ortaya çıkmış ve yirminci yüzyılın ortalarından sonra bu konuda yapılan diğer kapsamlı çalışmalar Türkmen edebiyatını iki kısma ayırmıştır:

- 1- Popüler edebiyat bilinmeyen, bu edebiyatın sanatlarından kökeni ve zamanı bilinmeyen edebiyattır (halk masalları - fıkralar - efsaneler - atasözleri - şarkılar - vaazlar).

2- Tanınmış yazarlı halk edebiyatı, tanınmış bir yazar tarafından oluşturulan ve şairler tarafından yazılan düzyazıdan şiire kadar uzanan uzun öykülerden oluşan biyografilere bölünmüş, (Âşık) adı verilen edebiyattır. Bu biyografilerin en meşhurları arasında (Kur Ugluur), (Aslı Karam) ve (Azri Qanbar) yer alır. Dini edebiyat, dini duyguların ışığında ortaya çıkan özel edebiyattır. İslam dininin ruhundan, Divan edebiyatından ve Hasani edebiyatından öne çıkan şairler ve şiirler arasında (Nesimi Bağdadi, Fuzuli, Hatai ve Kamrû) yer almaktadır. Bir kısmı huriyat ya da huriyat'ın Irak Türkmenlerinin kültürel kimliği olduğunu söyleyen bir grup Türkmen araştırmacı, bunun Türkmen kişiliğinin ve kültürel kimliğinin en önemli bileşenlerinden biri olduğunu söyledi. zamanla onun psikolojik ve duygusal oluşumunu etkilemiş, hayatı ve özgürlüğü seven bu insanın ruhuyla vatanını inceltip incelttikten sonra buna eklemiştir(Kardeşlik.d,2022:26).

Irak'taki Türkmenler, Türkmen boylarından eski göçlerin sonucudur. Bu göçlerin belki de en eskisi, Asya'nın göbeğinden Çin'in kuzeyinden Med topraklarına göç eden Yakutluların Turan kavimlerinin göçüydü. Daha sonra göçler devam etti ve sonuncusu II. yüzyıldaki Selçuklu göçü oldu. ve üçüncü yüzyıllar.

Geleneksel Türkmen edebiyatı, Türkmen halkının uyguladığı yazı ve şiir sanatıdır. Geleneksel Türkmen edebiyatının kökenleri Orta Çağ'a dayanmaktadır ve Arap, Fars ve Osmanlı Türk kültürlerinden etkilenmiştir. Geleneksel Türkmen edebiyatında aşk, savaş, şövalyelik, cesaret ve doğa gibi çeşitli temalar işlenir. Manzum şiirler ve kahramanlık destanları, geleneksel Türkmen edebiyatının en belirgin biçimleri olarak kabul edilir. Geleneksel Türkmen edebiyatı aynı zamanda Türkmenlerin kültürel kimliğini ve halk mirasını ifade etmenin bir aracı olarak kabul edilmektedir(Bayatlı,1996:334).

Türkmen edebiyatı ve şiiri, Türkmen dilini ön plana çıkararak, Türkmen halkının Orta Asya ve Ortadoğu'daki tarihi ve günümüz bölgelerindeki gelenek ve kültürünü anlatan edebiyat ve şiirdir. Türkmen edebiyatı şiir, düzyazı, tiyatro, kısa öykü, çocuk edebiyatı

ve diğer edebi türleri içerir. Türkmen şiiri, yankılanan sözcüklerin kullanımını, çeşitli şiirsel ritimleri ve Türkmen bölgelerindeki doğaya ve günlük hayata göndermeleri içeren kendine özgü üslubuyla öne çıkıyor. Türkmenistan'daki Türkmen edebiyatı şiir, hikâye ve roman olmak üzere farklı türlere ayrılmıştır. Bu edebiyatlar Türkmen kültürünün farklı yönlerini oluşturmuştur. Şiirsel açıdan Hz. Peygamber'in biyografisi Türkmen halkı arasında özellikle Hz. Muhammed(Hürmüzlü,2003:15).

Türk şiiri çalışmalarını içeren kitaplardaki aruz bilgisi bahsinde geçen “sebeb ve veted” kavramları Arap aruzundaki hece türleri kastedilmektedir 2.19. Yüzyılın sonları osmanlı sahasında yazılan Aruz ilmi ile ilgili kitaplarda da “sebeb, veted ve fasıla” terimlerinden söz edilmiştir(Çoban,2017:36).

Halkın konuşma dilinin anlatım yumuşaklığını, dünya görüşünü , inanç , hikmetlerini , sızlanmaları ve daha bir çok konular bütün bu coşku heyecanları halk edebiyatı dile getirmektedir .Daha sonra üzerinde duracağımız halk şiiri de , konu ettiğimiz dönemde ,Türkmen edebiyatında bir yer açarak kendi çevresine uygun bir gelişme kayd edebilmiştir(Nevres,2005:25)

Giriş Irak Türkmen edebiyatı hakkında bilgiler taşımaktadır. Ve çalışmada İlk önce Kemal Beyatlı'nın hayatı ve eserlerini başlığını taşımaktadır Bu bölümde yazarla ilgili Kerkük Seni Yazdım adlı eserini yayınlanan kitap ve yazarlardan yola çıkarak hazırlanmıştır.Daha sonra yazarın kitabı hakkında bir inceleme bölümü yapılmıştır. Elde edilen tespitlerin genel bir biçimde değerlendirildiği sonuç bölümünün peşinden Tez hazırlarken yararlanılan kaynaklar kaynakça bölümünde yer almıştır.

Kemal Beyatlı'nın Hayatı

Kemal Beyatlı 19.07.1958 Kerkük doğumlu İlk, orta ve liseyi Kerkük'te bitirdikten sonra Bağdat Üniversitesi. Makine Bölümünden 1981 de mezun oldu. Lisede iken edebiyatla ilgilenip ve hala devam etmektedir. Kitap ve okuma merakı ortaokul sıralarında başladı; arkasından şiir ve öykü yazmaya başladı. Kardeşlik dergisi ile Yurt gazetesinde şiirleri ve öyküleri yayımlandı.

1986 yılında Yurt gazetesinin düzenlenen Dede Korkut Hikâye Yarışması'nda "Sınav" adlı öyküsü ile üçüncülük ödülünü kazandı. Daha sonra İstanbulda yayımlanan Kardeşlik ve Türkmen Bohçası dergilerinde şiir, öykü ve denemeleri yayımlandı. Çeşitli uluslararası şiir şölenlerine katıldı. Şiir, öykü ve tiyatro dallarında eserler verdi. Irak-İran savaşı sırasında askerliğini sekiz yıl cephede yaptı. Bu sırada savaşa karşı çıkması nedeniyle hüküm giydi ve bir yıl (1988) askeri ceza evinde tutuklandı. Yaklaşık bir yıl da taraftarı olmadığı Irak-Kuveyt savaşına katıldı. 1991'de Saddam zulmünden kaçarak Türkiye'ye iltica eden aydınlardan oldu. Türkiye'de Irak Türkmenleriyle ilgili siyasi ve sivil çalışmalara katıldı.

Kemal Beyatlı, edebiyatın pek çok türünde eser vermiş; şiirle başladığı yazın yolculuğunda roman, hikâye ve tiyatrolar da kaleme almıştır. O, eserlerinin birçoğunu Irak Türkmenleri üzerine kurgulamış ve içinden çıkmış olduğu bu topluluğun serencamını eserlerinde yansıtmıştır (Saatçi 2017). Şiir, roman, hikâye ve oyun alanlarında yazmaya devam eden sanatçı, eserlerinde büyük oranda Irak'taki Türkmen varlığını söz konusu etmeye çalışmaktadır. Amerika'nın Irak'ı işgal etmesinin ardından gelişen olaylar onun eserlerinin ana konularıdır. Kerkük ve diğer Türk bölgelerinde geçen olayların kahramanları ise Türkiyeli Türkler, Kerkük Türkmenleri, işgal kuvvetleri, yerli Arap ve Kürtlerdir.

Yirminci yüzyılın ortalarından günümüze kadar Kerkük'ü tanıtan bu roman (2. baskı, 2013, İstanbul); tarihi bir belge niteliğini taşıdığı gibi , Kerkük'ün geçirmiş olduğu baskı ve asimilasyon evrelerini de bir film şeridi gibi gözümüzün önüne sermektedir .

Yazar, birebir yaşamış olduğu olayları akıcı bir dille aktarırken , Irak'a komşu ülkelerin Kerkük meselesine bakışlarını da satırlar arasında vurguluyor.sürükleyici üslubuyla yazar roman ve ani tekniğini kullanarak Kerkük'ü ve Türkmenleri,zihinlerde oluşan sorular da yanıtlayarak tanıtıyor.

Cümle İncelemeleri

1. Anlamına Göre Cümleler:

Türkçe derslerinde tümceler “Cümle çeşitleri” başlığı altında özelliklerine göre farklı başlıklarda incelenmektedir. Bu başlıklardan biri olan “Anlamına göre cümleler“, yüklemelerin üzerlerine almış oldukları anlamlara göre sınıflandırılmaktadır. Örneğin bir cümle yüklemine göre olumlu olabilir, birine emredebilir, soru sorabilir ya da şart bildirebilir(Güneş,1999:133).

1.1. Olumlu cümle:

Ele alınan yargının gerçekleştiği, gerçekleşmekte bulunduğu ya da ileride gerçekleşeceğinin ifade edildiği cümlelere “Olumlu cümle” denir. Eğer cümlenin yüklemi isim soylu ise bahsi geçen kavramın ya da nesnenin varlığı olumlu olarak değerlendirilir. Dilimizdeki tüm sözcükler olumludur. Bir sözcüğün olumsuz olması ancak ek almasıyla mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla bu tür cümlelerin yükleminde herhangi bir olumsuzluk eki bulunmaz(Derin,1999:249).

Örnekler

O zaman Kerkük'e hoş geldiniz.(s. 19/11.satır).

Tekrardan oteldeki çalışanlara döndüm.(s. 32/14).

Ayfer bana dönüp baktı kafası sizinkilere takıldı.(s. 45/25).

Erbil de gittiğim her yerde Türkçe konuştum.(s.59/7).

Hüseyin Amcanın biricik oğlu Irak İran savaşında cephede şehit düşmüştü. (s. 64/ 13).

Her şey o gün başladı.(s. 74/ 12).

Geçmiş olsun dedim başını okşadım.(s. 88/ 21).

Bu şehrin semasında yıldızlar parlar.(s. 99/ 1).

Elinden yavaşça fotoğraf makinesini aldım.(s. 113/ 7).

Kurşun sesleri gelmeye başladı.(s. 118/ 10).

Karşımızdaki sokakların her birinde ayrı ayrı dram yaşanmış.(s. 129/ 16).

Bu şehre demet demet tuzak taşınır.(s. 133/ 4)

Sözlerini duyduğumda karşı tarafa benden bahsettiğini anlamıştım.(s. 136/ 16).

Tuzhurmatı ilçesinin girişinde dört beş Hammer markalı jiple karşılaştık.(s. 140/ 12).

Daşını çevirdi ve gitti.(s. 176/ 3).

1.2. Olumlu Fiil Cümlesi:

Olumlu cümle, fiil cümlesinde işin, oluşun yapıldığını veya olduğunu; isim cümlesinde ise sözü edilen kavramın bulunduğunu, var olduğunu, bahsedilen şekilde olduğunu bildiren cümlelerdir(Eminoğlu, 1991:133).

Örnekler:

Hızlıca hesabı ödedikten sonra çekip gitmişti.(s. 23/ 1.satır).

Çağdaş bir dünyada yaşıyoruz.(s. 80/ 11).

Otele kadar geldim.(s. 88/ 20).

Bu güzel insanlar insanca davranmalıyız.(s. 100/ 22).

Ekipler içinde en iyi, biz çalışıyorduk.(s. 105/ 12).

Elindeki ekmekten azıcık da bana verdi.(s. 144/ 15).

1.3. Olumlu İsim Cümlesi:

Yüklemi isim ya da isim soylu bir kelime veya kelime grubundan meydana gelen, olumlu yargı bildiren cümleye olumlu isim cümlesi denir.

örnekler

Biri de Gürgür Baba oteli idi.(s. 13/ 34. satır).

Onun için emniyet müdürlüğünde ayrı işkence hücreleri vardı.(s. 37/ 13).

Ne kadar inatçı bir kızsın.(s. 45/ 5).

Ey gönlümün neşesi ömrümün menekşesi sevgilim(s. 61/ 2).

İstanbul fethedildiği zaman çok harap bir şehirdi.(s. 100/ 32).

1.4. Olumsuz Cümle:

Fiil cümlesinde işin, oluşun yapılmadığını, yapılmayacağını veya olmadığını; isim cümlesinde ise sözü edilen kavramın bulunmadığını, var olmadığını, bahsedilen şekilde olmadığını bildiren cümlelerdir. Fiil cümleleri, olumsuzluk ekiyle ve "ne.....ne" bağlacıyla; isim cümleleri de "yok,değil" kelimeleriyle, "ne....ne" bağlacıyla ve "-süz" olumsuzluk ekiyle kurulur(Ercin,1997:154).

Örnekler

Güneş kurutmaz şehri kurumadan yeni bulutlar gelir giçer.(s.7/6.satır)

Özür dilerim dedim, cevap vermedi.(s.16/19).

O kadar değil canım.(s29/10).

Bu şehirde hoyratlar bulutlardan inmez topraktan çıkar(s. 35/ 3).

İnsanlar şehre yabancı şehir onlara onlara yabancı şehir tanıdık bir sima göremiyordum yollarda.(s. 44/ 16).

Benim uğursuz yolculugum bittiği yerde başlar.(s. 50/ 4).

Tankerin arkasında olduğum için önümü göremiyordum.(s. 60/ 17).

Yağmurdan sonra kime ne olurdu bilinmezdi.(s. 69/ 6).

Güneşe taraf yükselmez hiç.(s. 121/ 8).

Beni dinler gibi yaptıysa da pek dinlemeye benzemiyordu.(s. 124/ 20).

Korkma kızı kaçırmayacağım bu gazetecidir.(s. 139/10).

Bulutlar renk bırakmadı postumda.(s. 161/ 3).

Hayır yalnız beni dinleyip yorum yapman doğru olmayabilir.(s. 169/ 15).

1.5. Olumsuz Fiil Cümlesi:

Uzun yıllar oldu Hüseyin amca'yı görmeyeli.(s. 19/ 15. satır).

Zar zor eve yetiştim dizlerim tutmuyordu.(s. 24/ 21).

Ama bir türlü ayaklarım evlerine gidemedi.(s. 25/ 16).

Git oğlum buralarda kalma.(s. 26/ 19).

Gözlerim dudaklarının kapanmamasını bekliyordu.(s. 28/ 6).

Yığın yığın çöplere basmamak ve lağım suyuna batmak.(s. 33/ 15).

Onları görmek istemiyorum.(s. 98/ 10).

1.6. Olumsuz İsim Cümlesi:

Kapını çalan ben değildim. (s. 9 /).

Annemin sesi ve sağ elini göğsüne vurması hiç unutulmayacak bir manzara idi.(s. 25/19)

O kadar değil canım. (s. 29/ 9).

Kapıda hangi rütbede olduğu belli olmayan birisi bizi durdurdu.(s.40/20)

Kapını çalan ben değildim. (s. 43/).

Hiç de sigaradan hoşlanmam. (s. 50/ 15).

Yağmurdan sonra kime ne olurdu bilinmezdi. (s. 69/6).

Bir kaç adım yürüdük hırsımı alamadığım için hemen durdum. (s. 115/ 13).

1.7. Soru Cümlesi:

Cevap veya bilgi almak amacıyla kurulmuş olan cümlelere soru cümlesi denir. Türkçede soru cümlesi, mı, mi, mu, mü soru eklerinden birinin fiil veya isimden sonra getirilmesiyle yapılır. Yazıda bu ekler, kendinden önce gelen yükleme birleştirilmeden ayrı olarak yazılır (Özçelik,1997:85).

Örnekler

Hüseyin amca yı sormuştum bu gün geldi mi acaba?(s.13/13.satır).

Anahtarı alır mısınız? (s. 17/ 6).

Siz Kerküklü müsünüz? (s. 18/ 5).

Sen hiç yurt dışına çıktın mı? (s. 26/ 22).

Siz buralara gelmeden bu şehir hakkında hiçbir araştırma yaptınız mı? (s. 28/ 23).

Anlaştık ya demez mi? (s. 32/ 1).

Sen bunlara casusluk mu yapıyorsun? (s. 40/ 16).

Hiç sigara kullandın mı? (s. 50/ 14).

Gönül işleri bu kadar kolay mı sizin için? (s. 75/ 21).

Silahlı mücadele dediğin suçsuz masum insanları öldürmek mi? (s. 81/ 8).

Burası bizim arsa mı? Diye sordum (s. 95/ 25).

Cinayeti gizleyen mi cinayetin çözülmesi için ipucu bırakan mi? (s. 111/ 3).

Onlardaki, bu kadar kin nereden kaynaklanıyor? (s. 119/ 1).

Neler oluyor oğlum? Anlatmayacak mısın? (s. 139/ 1).

Tamam hangisini ben alayım? (s. 154/ 22).

Türkmenlerin bu kötü gelişmeler de hiç mi payı yok? (s. 168/ 22).

iyi güzelde sizin çıkarınız yok mu? (s. 171/ 19).

1.8. Ünlem Cümlesi:

Ünlem cümlesi; hayret, kızgınlık, şaşkınlık, üzüntü, sevinç, korku, coşku, telaş, sevgi gibi duyguları kuvvetli bir şekilde ifade etmek için kullanılan cümle. Yazımda ünlem cümlelerinin sonuna ünlem işareti konur. Ünlem cümlelerinde her zaman bir ünlem bulunmak zorunda değildir. Emir cümlelerinin bir kısmı aynı zamanda ünlem cümlesidir. Bunun yanı sıra "ki" bağlacıyla da ünlem cümlesi kurulabilir. Herhangi bir cümle, ses tonu ile ünlem cümlesi hâline getirilebilir (Güneş,1999:222).

Örnekler

Çocukken hep aynı şeyi yapardım "şey" diyorum! (s. 9/ 1.satır).

Belki kıymet de böyle bir şeydi! (s. 10/ 1).

"Olsun" kendi kendime derdim.Olsun! (s. 10/ 7).

“Beni unuttun mi?” demesini duymamak için hızlı geçerdim orayı! (s. 11/ 5).

A, kusura bakmayın,buyurun! (s. 17/ 4).

"Boş ver! Yasaklar çiğnenmek içindir.!" (s. 18/ 24).

" Vay anam vay!" (s. 25/ 10).

"hiç biri" derken önce gözleri biraz büyüdü! (s. 27/ 6).

Söylesem de duymak istemediler! (s. 56/ 18).

“Dur dedim kendi kendime, o kız senin mi-şairin! Olamaz!” (s. 89/ 11).

"Bu söylediklerini bir sizler biliyorsunuz!" (s. 116/ 16).

1.9. İstek Cümlesi (İstek Kipi):

Gerçekleşmesi mümkün olan veya olmayan bir dileği, isteği bildiren cümlelere istek cümlesi denir. İstek cümlesi istek ve dilek-şart kipleriyle yapılır; bu kiplerle birlikte “bari, tek, n’olaydı, keşke” kelimeleri de kullanılabilir.

İstek kipi, fiile “-a /-e” eki getirilerek yapılır. Fiilin (eylemin) yapılmasının istendiğini bildirir.

Örnekler

Bu şehrin üstünden bulutlar gelir geçer. (s. 8/1. satır).

Adım Ayfer tanışalım. (s. 17/ 15).

Kanepelerde oturmayı tercih ederlerdi. (s. 21/ 24).

Gazetecileri sevindirip memnun edeyim. (s. 30/ 9).

Otelden çıkar çıkmaz karşı caddeye yöneldik. (s. 37/ 1).

Otuz beş yıl karanlık gecenin üstümüzden ayrılmaması. (s. 43/ 20).

Bir tatsızlık çıkarsa. (s. 46/ 23).

Bir yer bulsun gelirse suçlamalar. (s. 57/ 1).

Tankerin arkasında olduğum için önümü göremiyordum. (s. 60/ 17).

Sabahleyin Korya pazarından.(s. 62/ 7).

Emirlide olan yeğenimin hastalanması. (s. 140/ 18).

Bakışları yorgun bir günün bakışlarını gösterse. (s. 146/ 20).

Yok bir şey anne biraz yorgunum o kadar uyursam geçer. (s. 150/ 6).

Tamam hangisini ben alayım. (s. 154/ 22).

1.10. Emir Cümlesi:

Emir cümlesi, konuşmacının/ yazarın bir eylemin gerçekleştirilmesini buyurduğu cümle türü. Emir cümlelerinin tamamına yakını emir kipinde oluşturulur. Nadiren gelecek zaman kipinde emir cümlelerinede rastlanır (Korkmaz,2002:235-248).

Örnekler

Sigara içmek yasaktır dedim. (s. 18/ 26. satır).

Bana yavuzun ailesine acı haberi iletmem söylendi. (s. 23/ 8).

Hayır dedim arkadaşlar benim söylememi istediler. (s. 25/ 14).

Olur patron demek geldi içimden ve söyledim. (s. 28/ 12).

Tamam dedi yarın sizi bekliyorum. (s. 31/ 24).

Arkadaşına söyle onlara fazla yanaşmayın. (s. 46/ 27).

Bir daha seni burada görmeyelim çek git buradan. (s. 88/ 11).

Abla siz misafirsiniz sizin başımız üste yeriniz var dedi. (s. 103/ 23).

Susun artık, beni dinleyin. (s. 170/ 5).

Bu topraklara sahip çıkın. (s. 182/ 24).

Sonuç

Bu konuyu ele almamızın sebebi daha önceden işlenmemiş olması ve şairin yazdığı şiirleri okuyamayan kişilere yardımcı olmak dileğiyle ele alındı. Bir çok şair hayatı üzerine kitap yazmıştır seçtiğimiz konuda onun kitaplarından biridir olan Türkmen şairi Kerkük Seni Yazdım kitabıdır. Kemal Beyatlı'nın hayatını özet bir şekilde elimizden geldiği kadar anlatmaya çalıştık.

Çalışmamızda onun bir çok şiirlerini hikâyeleri ele alındı. Bu çalışmayı gözler önüne sererek bizden sonra gelen öğrencilere ışık tutmasını ve daha fazla bilgiler meydana koyabilmeleri amacıyla yapılmıştır. Yazarın başyapıtlarından olan Kerkük Seni Yazdım eseri oldukça sevdiğimiz eserlerden biri idi bu nedenle inceleme bölümünde bu eseri tercih edilmiştir. Eserde geçen soru cümleleri dört farklı alt başlıkta incelenerek bu cümlelerin genellikle soru ekleriyle yapıldığını tespit edilmiştir. Türkçenin gramer yapısından kaynaklanmaktaydı. Seçtiğimiz örneklerinin eserde bulunan sayfa numaralarını cümle sonlarında belirtilmiştir. Tez yazılırken Türkçede cümle ve anlamına göre cümlelerde kullanılmıştır. kaynakların tamamına Azınlık durumuna düşürülen, siyâsî ve kültürle alâkalı hakları gaspedilen, kendi dilinde eğitim göremeyen, hiçbir kültür kurumu olmayan, târihinden coğrafyasından koparılmaya zorlanan Türkmenler, Arap kültürü ile yöneltmelerine rağmen sözlü edebiyatlarına hassasiyet göstererek, yazılı edebiyatlarını devam ettirerek geliştirmeye çalışmışlardır.

Kaynakça

BANGUOĞLU, Tahsin (1998) ,Türkçenin Grameri, T.D. K Yayınları, Ankara.

BAYATLI ,H. Kemal, Irak Türkmen Türkçesi, TDK yayınları No: 664 , Ankara 1996.

BİLGEGİL,M.Kaya (2002), Türkçe Dil Bilgisi, Dergah Yay ., İstanbul 1982

DERİN, Harun, 6. Sınıf Türkçe Kitabı, Berkay Yayınları, Ankara,1999.

EDİZKUN, Haydar (2003), Türk Dilbilgisi, Remzi Kitapevi, İstanbul.

ERGİN, Muharrem (1997), Türk Dil Bilgisi, Bayrak yayınları, İstanbul.

ERGİN, M. (2009), Üniversiteler için Türk Dil, İstanbul: Bayrak Yayınevi.

GÜNEŞ, Sezai (1999),Türk Dili ve Anlatım Bilgisi, Dokuz Eylül Ün. Yay.,İzmir.

HACIEMİNOĞLU, N. (1991), Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Ankara, KÜLTÜR BAK. Yay.

HAYRULLAH,Hmdi (2019) Irak Türkmencesinde Farsça alıntı kelimeler ve kullanışları, Kerkük Üniversitesi İnsani Araştırmalar Dergisi,C.14,sayı 2.

HÜRMÜZLÜ,Habip(2003),KerkükTürkçesiSözlüğü,KerkükVakfı,İstanbul.

KARABACAK,E.(2004), “Olmak Fiili Üzerine”, Zeynep Korkmaz Armağanı, Ankara, TDK Yay.

KILIÇ,Safa, (2019) Halk şairi Mustafa Gökkaya'nın " YARALI KERKÜK " şiir kitabında ağız ses özellikleri, Kerkük Üniversitesi İnsani Araştırmalar Dergisi, C.14,sayı 2.

KORKMAZ, Zeynep (2009), Türkiye Türkçesi Grammeri. (3.Baskı). Ankara: Türk Dil kurumu yayınları.

ŞERİF, Muhammet (2023),Kerküklü (Nevres,Bedrîve Örfî) Divan Şairlerinin Gazellerinde Aruz İşlemlerinin Kullanımı, Kerkük Üniversitesi İnsani Araştırmalar Dergisi,C.18,sayı 2.

MEHMEDOĞLU, Alâeddin,(2000), Türk Dili Varlığımızdır, Aşiyân Yay, Adapazarı.

ÖZÇELİK, Sadettin(1997), Urfa Merkez Ağzı ,TDK Yay. No:666 , Ankara.

REŞAT, Nuri (2023), Güntekin'in Acımak Romanında İşaret Zamirleri, Al-Adab Journal, 2(147).